

Россоха Сергій Володимирович,
докторант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ НС(РД) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з початком збройної агресії загострилася проблематика нормативного регулювання оперативно-розшукового забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Необхідність швидкої зміни норм права, що регулюють проведення НСРД в умовах воєнного стану призвела до «точкового» регулювання певних окремих ланок у ланцюзі процедури, як проведення власне НСРД, так і її підготовки з врахуванням необхідності певного оперативно-розшукового забезпечення. Внаслідок такого «вибіркового» регулювання залишився без уваги той факт, що значна частина норм, які регламентують проведення НСРД за змістом пов'язана з іншими нормами, які наприклад регламентують оперативно-розшукову діяльність, і хоча формально ці норми не є «нормами відсилання», але відсутність їх кореляції суттєво впливає на якість та ефективність проведення НСРД.

Зокрема, відповідно ч. 2 ст. 246 КПК України, НСРД проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Тобто, проведення НСРД є можливим лише за умов, що отримання відомостей шляхом провадження слідчих (розшукових) дій не може забезпечити отримання доказів, які самостійно або в сукупності з іншими фактичними даними мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили. В умовах воєнного стану неможливо проведення слідчих розшукових дій відносно певних категорій осіб (наприклад, колабораціоністів), і саме відомості, отримані під час проведення ряду НСРД (наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж – контроль за телефонними розмовами; зняття інформації з каналів зв'язку; зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця або утримувача) є підставою для визнання їх підозрюваними у кримінальних провадженнях, в ході якого фіксується інформація відповідно якої особа зізнається у вчиненні злочину, з вказівкою певних подробиць).

Ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» регламентує права оперативних підрозділів і за змістом ч.ч. 1, 2 ст. 8 зазначеного Закону, організація та проведення оперативно-розшукових заходів повинні відбуватися у порядку, встановленому КПК України,

проте з урахуванням особливостей мети, підстав і суб'єкта їх проведення, визначених ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», тобто до окремих пунктів, що регламентують права оперативних підрозділів (і які власне регламентують та надають можливість реалізації цих прав шляхом проведення оперативно-розшукових заходів) внесені статті КПК України, що регламентують проведення НСРД і зазначено, що права оперативних підрозділів реалізуються за правилами КПК України що до проведення НСРД. Оскільки не уточнено якими саме правилами, то формально це означає, що, наприклад дозвіл на проведення оперативно-розшукових заходів, які є забезпечуючими для проведення НСРД повинні проводитися за таким же механізмом як і само НСРД (оскільки саме таке правило встановлено для проведення НСРД) тощо.

У ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», зазначено, що прийняття рішення про проведення оперативно-розшукових заходів, подання та розгляд відповідних клопотань, проведення ОРЗ, фіксація та використання їх результатів, проведення цих заходів до постановлення ухвали слідчого судді, інші питання їх проведення регулюються положеннями глави 21 КПК України з урахуванням особливостей, встановлених Законом, щодо мети проведення, суб'єкта ініціювання та проведення цих заходів, обґрунтування клопотання про їх проведення і підстав для його задоволення слідчим суддею, використання результатів оперативно-розшукових заходів та інших питань, обумовлених специфікою мети їх проведення.

Керуватися в організації забезпечуючих НСРД оперативно-розшукових заходів – нормами КПК України складно, оскільки ст.ст. 246, 248–250, які визначають порядок організації НСРД, однозначно не встановлюють процедуру клопотання про проведення відповідних оперативно-розшукових заходів, підстав і порядку його розгляду судом, а тільки декларативно зазначає, що оперативно-розшукові заходи проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу погодженого з прокурором (ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»), а тим більше у ситуації коли ст. 615 КПК визначає як особу, яка дозволяє проведення НСРД в умовах особливого режиму досудового розслідування – керівника органу прокуратури, а не слідчого суддю.

Умови воєнного стану обумовлюють складності (а у деяких випадках неможливість) реєстрації кримінальних проваджень у ЄРДР, що знайшло відображення у п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України відповідно якої, «у випадку відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає слідчий, прокурор, про що виноситься

відповідна постанова; відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості, а процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. Тобто, складається ситуація за якої відсутній не тільки номер реєстрації у ЄРДР, але і відсутні відомості у прокурора що до проведення інших процесуальних, слідчих розшукових дій (в результаті яких не вдалося отримати необхідну інформацію, що обумовлює відсутність однієї з підстав для проведення НСРД). До того ж, формально кримінальне провадження не розпочато (оскільки відсутній номер реєстрації у ЄРДР), і відповідно відсутня формальна можливість збору необхідної попередньої інформації для здійснення НСРД шляхом проведення процесуальних дій. Зазначене обумовлює необхідність здобування попередньої інформації для проведення НСРД в іншому (не процесуальному форматі). При чому необхідно відмітити, що кожна з НСРД обумовлює необхідність отримання попередньої інформації про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати особу, абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо (п. 8 ч. 2 ст. 248 КПК України).

Севрук Володимир Геннадійович,
провідний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ОРГАНІЗОВАНІ ГРУПИ ТА ЗЛОЧИННІ ОРГАНІЗАЦІЇ, СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

Актуальною і нагальною проблемою в Україні є протидія етнічній організованій злочинності. Відповідно, реалії сьогодення спонукають правоохоронні органи протидіяти злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, шляхом використання нових методів, засобів, а особливо інформаційних технологій та сучасних телекомунікаційних засобів, що мають глобальний масштаб впливу, і відходити від застосування застарілих методів [1, с. 572]. Етнічна